

Энергетикалық прагматизм дәуіріндегі және тиімді баррельдер кезеңіндегі мегажобалар

Кіріспе

Әлемдік мұнай-газ саласы энергетикалық қауіпсіздікті қамтамасыз ету қажеттілігі мен (күтіліп отырған) энергия көшуінің жеделдеуі салдарынан өзгеріске ұшырап отыр. «Кез келген бағамен» мегажобаларды мақұлдау дәуірі артта қалды. Оның орнын энергетикалық прагматизмнің жаңа дәуірі басты, онда капиталдық инвестициялар аса дәлдікпен «тиімді» активтерге бағытталады. Бұл активтер төмен меншікті шығындарымен, көміртек қарқындылығының аздығымен және қысқа инвестициялық циклдерімен ерекшеленеді. Соңғы жылдардағы күйзелістер (пандемия салдарынан сұраныстың күрт төмендеуі, Украинадағы соғыс және соның артынан туындаған жеткізілімдегі іркілістер) жаһандық энергетикалық ландшафтты қайта қалыптастырып, бүкіл әлем елдері үшін жеткізілімнің үздіксіздігін басты басымдық ретінде қайта бекітті.

Мұның барлығы жаңа мегажобалар толқынын ынталандырды, алайда олар бұрынғыларынан айтарлықтай өзгеше. Енді негізгі назар екі Америкадағы терең сулы бассейндерді игеруге, Таяу Шығыс пен АҚШ-тағы сұйытылған табиғи газ [СТГ] өндіріс қуатын ауқымды арттыруға, сондай-ақ көмірді ішінара алмастырып, өнеркәсіптік өсімді қолдай алатын ірі табиғи газ кен орындарын дамытуға ауысуда. Rystad Energy деректеріне сәйкес, [барлау және өндіру сегментіндегі әлемдік инвестициялар өсетін болады](#), ал олардың айтарлықтай бөлігі дәл осы СТГ мен терең сулы барлау мен өндіруге бағытталуда. Бұл бағыттар ұзақ мерзімді сұранысты қанағаттандыру үшін шешуші маңызға ие деп қарастырылады.

Бұл мақала жаңа шынайылықты шолып, жаһандық энергетиканы қалыптастырып отырған Upstream [Барлау және Өндіру], Midstream [Тасымалдау] және Downstream [Қайта өңдеу] сегменттеріндегі негізгі мегажобаларды қамтиды. Онда осы инвестициялардың артында тұрған стратегиялық факторлар талданып, сондай-ақ Қазақстан үшін негізгі салдарлар қарастырылады. Қазақстанның ресурстық базасы мықты болғанымен, оның өзіндік бірегей геосаяси, экономикалық және логистикалық мәселелері бар.

Мұнай-газ мегажобаларының негізгі трендтері

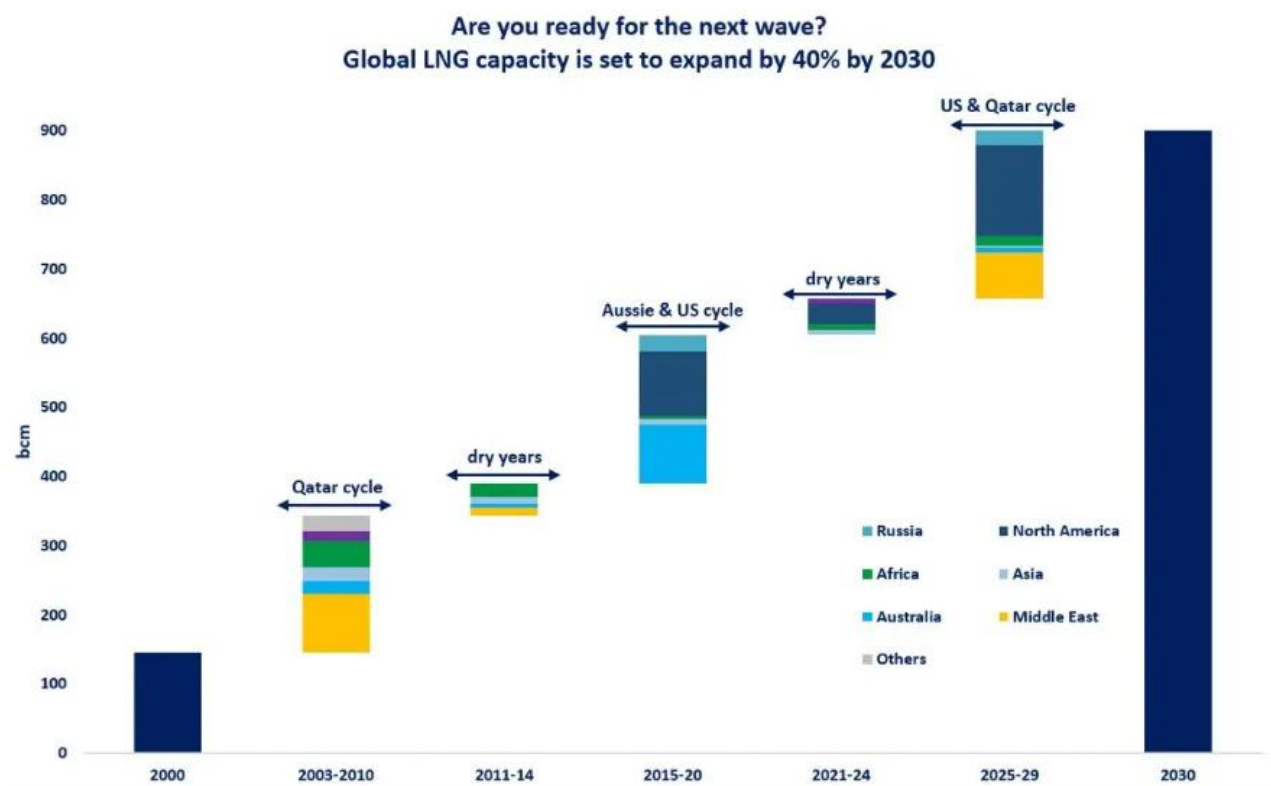
Нақты мегажобаларға шолуға көшпес бұрын, қазіргі таңда инвестициялық шешімдерді айқындайтын қуатты үрдістерді атап өткен жөн.

Энергетикалық қауіпсіздікке басымдық. 2022 жылғы ақпанда Ресей мен Украина арасындағы әскери қақтығыстың басталуымен іске асқан геосаяси тәуекелдер көптеген мемлекеттер үшін энергетикалық қауіпсіздікті ұлттық қауіпсіздіктің ең маңызды элементіне айналдырды. Еуропа мен Азия үкіметтері енді энергия көздерін әртараптандыруға инвестиция салуға дайын. Дәл осы жаңа СТГ жобалары толқынының басты қозғаушы күші болды, әсіресе АҚШ пен Катарда.

«Тиімді баррельдерге» назар. Көміртек ізін бақылап, баға құбылмалылығы жоғары әлемде барлық геологиялық қорлар тең дәрежеде тартымды емес. Компаниялар өндірістік өзіндік құны төмен, көміртек қарқындылығы аз «тиімді» қорларға басымдық береді. Сондықтан Гайанадағы Stabroek блогы сияқты терең сулы бассейндер коллекторлардың жоғары сапасы мен ұңғымалардың айрықша дебиттері арқасында [орасан зор инвестициялар тартып отыр, ал күрделірек әрі көміртекті көп қажет ететін жобалар кейінге қалдырылуда.](#)

СТГ – өсімнің сөзсіз көшбасшысы. Табиғи газ өтпелі отын әрі (тұрақсыз) жаңартылатын энергия көздерінің серіктесі ретінде Midstream сегментіндегі негізгі өсім фокусы болып отыр. 2030 жылға қарай жаһандық СТГ нарығы [40%-дан астамға](#) өседі деп күтілуде. Бұған Еуропаның ресейлік құбыр газының орнын алмастыруға бағытталған шаралары және газды көмірге қарағанда анағұрлым таза балама ретінде қарастыратын Азиядағы сұраныстың қарқынды өсуі ықпал етуде. [Бұл газды сұйылту бойынша жаңа қуаттар құруға шынайы жарыс тудырды.](#)

Қызметті декарбонизациялау. Халықаралық мұнай компаниялары инвесторлар мен реттеушілер тарапынан Score 1 және Score 2 шығарындыларын қысқарту бойынша қысымды сезінуді жалғастыруда, дегенмен жалпы «жасыл» күн тәртібінің импульсі бәсеңдеді, әсіресе АҚШ-тағы соңғы саяси өзгерістер аясында. Соған қарамастан, көптеген жаңа жобалар әлі де декарбонизация талаптарын ескере отырып жобалануда: өндірістік алаңдарды электрлендіру, метанның ағып кетуін анықтаудың жетілдірілген жүйелері, сондай-ақ көміртекті ұстау, пайдалану және сақтау [CCUS] бойынша интеграцияланған шешімдер. Декарбонизация енді жалғыз басымдық болмаса да, ол инвестициялық шешім қабылдауда маңызды фактор болып қала береді.

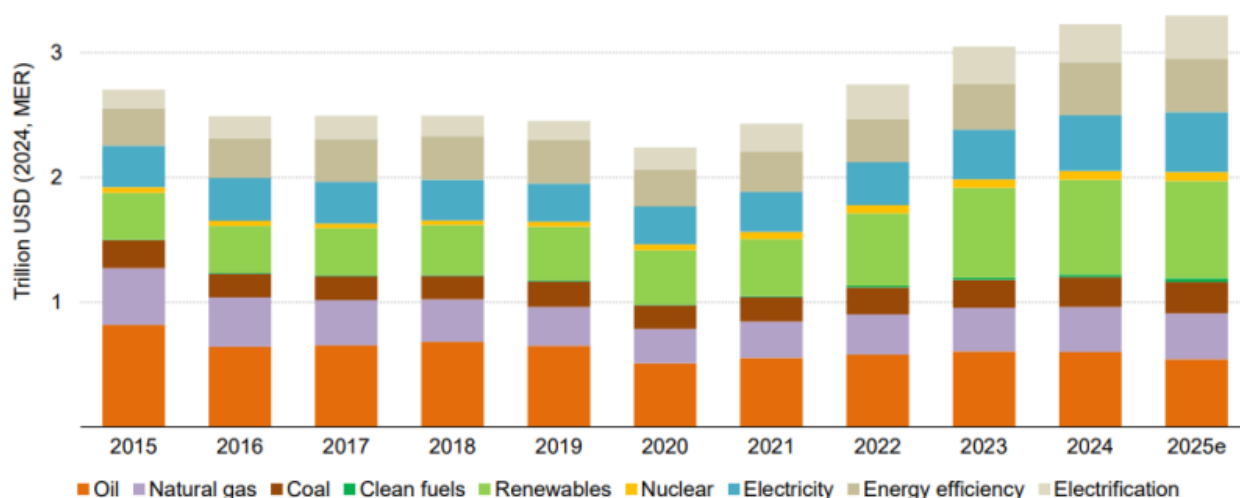
Дереккөз: [Global LNG Hub](https://www.global-lng-hub.com/) [2024 ақпан]

Downstream сегментіндегі жаңа фокус. Қайта өңдеу секторы барған сайын тек мотор отынын өндіруге бағытталудан алыстап барады. Ендігі назар мұнай-химиямен интеграцияға ауысуда, ал болжам бойынша, ол мұнайға деген сұраныс өсімінің басты драйверіне айналады. Бұл сегменттегі заманауи мегажобалар жиі жағдайда мұнай өңдеу зауыттарын мұнай-химиялық өндірістермен біріктіре отырып, әлемдік ауқымдағы кәсіпорындар салуды көздейді.

Біз бұл үрдістерді S&P Global Commodity Insights ұйымдастырған [CERAWeek 2025 және Astana Market Briefing 2025](#) сияқты іс-шараларға арналған мақалаларымызда егжей-тегжейлі қарастырған болатынбыз.

Төменде мұнай-газ саласындағы әлемдік маңызы бар жобаларға шолу ұсынылады, мұнда [ең жылдам өсіп келе жатқан мұнай өндірушілерге](#) ерекше назар аударылатын болады. Қазба отынына байланысты [капиталдық жобаларға инвестициялардың \(болжамды\) ұзақ мерзімді](#) төмендеуіне және «жасыл» энергетика саласына қаржыландырудың қарқынды өсуіне қарамастан, әлемнің түкпір-түкпірінде әлі де бірнеше ауқымды флагмандық жобалар жүзеге асырылып жатыр.

Global investment in energy, 2015-2025

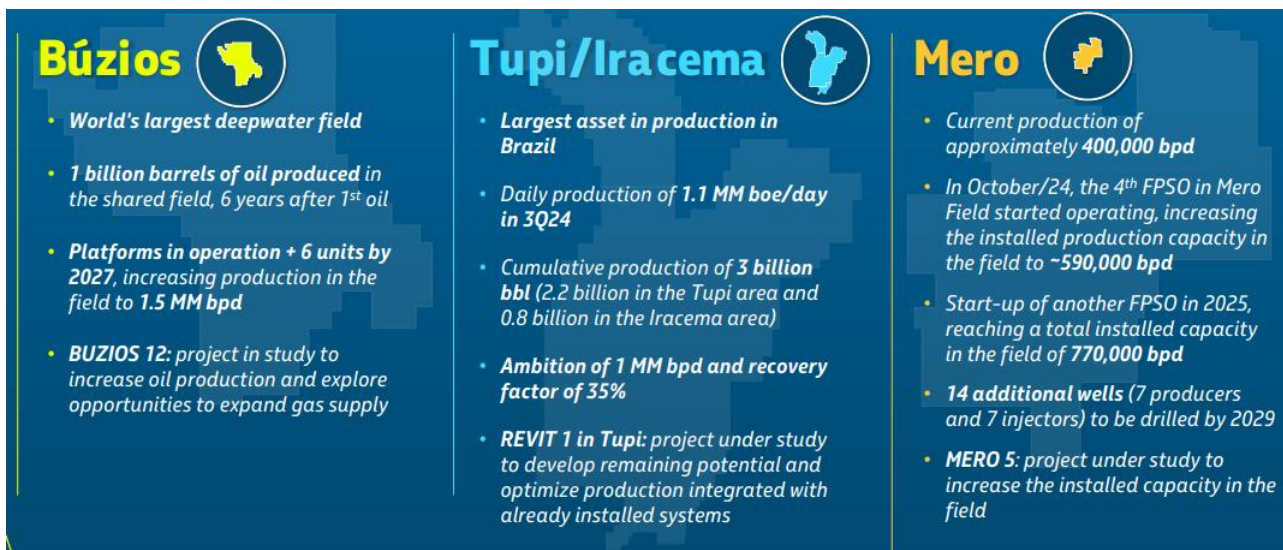
Дереккөз: Халықаралық энергетикалық агенттік, *World Energy Investment 2025* [2025 жылғы маусым]

Upstream: «тиімді баррельдерді іздеу»

Америка – өсудің жаңа драйвері

Гайана. Операторлық қызметін [ExxonMobil атқаратын Stabroek блогы](#) әлемдегі ең ірі жаңа мұнайлы өңір болып табылады. Мұнда 11 млрд баррельден астам алынатын қор бар, ал жоба кезең-кезеңімен жедел игерудің үлгісіне айналды. Блок аумағындағы ірі жобалар (Payara, Yellowtail және Uaru) тиісінше [9 млрд](#), [10 млрд](#) және [шамамен 13 млрд АҚШ долларына](#) тең ірі инвестицияларды қамтиды. Бұл жобалардың барлығы іске қосылған немесе белсенді жүзеге асырылуда, ал жиынтық өндіру көлемі осы онжылдықтың соңына дейін тәулігіне 1,2 миллион баррельден [Мб/т] асуы күтіледі.

Бразилия. Мемлекеттік компания *Petrobras* елдің тұзасты аймағындағы терең сулы кен орындарын игеру бойынша ауқымды инвестициялық бағдарламаны жүзеге асыруда. Оның 2024–2028 жылдарға арналған стратегиялық жоспары барлау және өндіруге [70 млрд АҚШ долларынан астам](#) қаржы бөлуді көздейді, басты назар Búzios, Turí/Iracema және Mero сияқты алып кен орындарын игеруге аударылған. Бұл жобаларда мұнай өндіру, сақтау және жөнелтуге арналған жаңа FPSO қондырғылары қолданылады, олар парниктік газдар шығарындыларын азайту талаптарын ескере отырып жобаланған.

Дереккөз: Petrobras, [Стратегиялык жоспар 2050](#) [2024 жылғы қараша]

АҚШ. Сланец секторы әлі де саланың локомотиві болып қала бергенімен, Американың (Мексика) шығанағындағы терең сулы өңірге қызығушылық қайта артып отыр. [Chevron компаниясының](#) [Anchor](#) және [Shell компаниясының](#) Whale жобалары қолданыстағы инфрақұрылымды және жаңа озық технологияларды пайдалана отырып, қорларды өндіріске қосуда. Бұл жобалар тіпті кемеліне жеткен бұл шөгінді бассейнде де инвестициялық тартымдылықтың сақталып отырғанын көрсетеді.

Anchor жобасы *Chevron* компаниясы үшін аймақтағы ультражоғары қысымға бағытталған алғашқы жоба болды, ол Wilcox құрылымына 20 000 psi деңгейінде бағытталған. 5,7 млрд АҚШ долларына тең инвестициялармен бұл жоба тәулігіне 0,075 Мб/т дейін өндіруге есептелген және ең жаңа HPHT технологияларының (жоғары қысым мен жоғары температура) сынақ алаңы болып табылады.

anchor FPU specs and stats

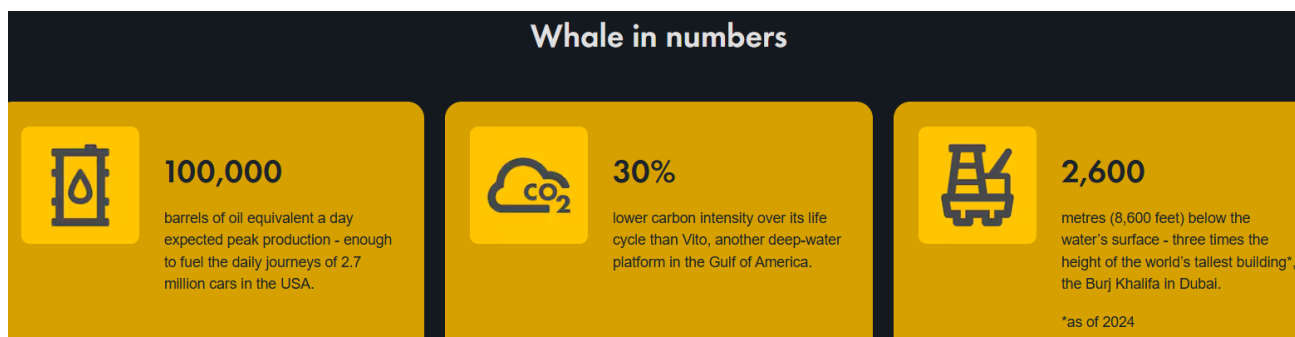
- Location: U.S. Gulf of America, 140 miles offshore Louisiana
- Water depth: 5,000 ft
- Reservoir depth: 30,000–34,000 ft
- Maximum reservoir temperature: 250°F (121°C)
- FPU height: 25 stories
- FPU topsides area: 42,080 sq ft
- Sea water displaced: 70,000 metric tons
- Production life: up to 30 years
- First oil: 2024
- Peak production: up to 75,000 gross barrels per day
- Total production: up to 440 MM net barrels over 30 years

Calculations are estimated.

Дереккөз: Chevron ресми сайты

2025 жылдың қаңтарында Shell компаниясының Whale жобасында өндіру басталды, жоба тәулігіне 0,1 Мб/т дейінгі ең жоғары өндіру деңгейіне жетуді көздейді. Нысан АҚШ аумағындағы Американдық шығанақтағы Alaminos Canyon 773 блогында орналасқан және стандартталған жартылай батпалы платформа негізінде салынған. Бұл айтарлықтай шығындарды үнемдеуге, өндіріске шығу мерзімдерін қысқартуға және парниктік газдар шығарындыларын шамамен 30%-ға азайтуға мүмкіндік берді.

Whale кен орнының қоры шамамен 480 млн баррель алынатын ресурстарға бағаланған. Жоба аясында суасты инфрақұрылымына қосылатын 15 ұңғыма бұрғыланады. Shell операторы ретінде 60% үлеске ие, ал қалған 40%-ы Chevron компаниясына тиесілі. Жоба салыстырмалы түрде жуырда іске қосылғандықтан, Shell әзірге оған жұмсалған инвестициялардың түпкілікті құнын жариялаған жоқ.

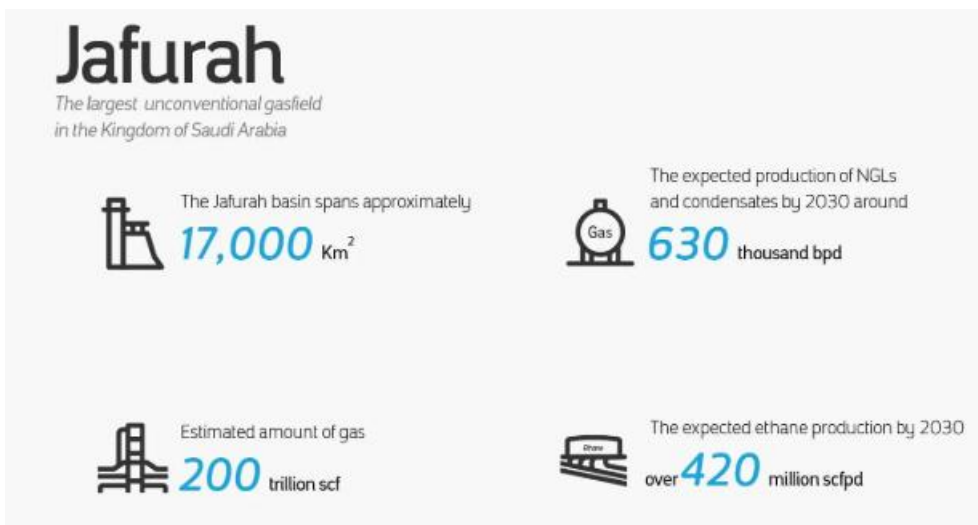
Дереккөз: Shell ресми сайты

Таяу Шығыс – газға басымдық

Катар. Әлемдегі ең ірі энергетикалық жоба – «Солтүстік» газ кен орнын кеңейту (North Field Expansion). Екі кезеңнен тұратын бұл жоба Катардың СТГ өндіріс қуатын жылына 77 млн тоннадан 2027 жылға қарай 126 млн тоннаға, ал 2030 жылға қарай 142 млн тоннаға дейін арттырады. Бұл Катарға әлемдік СТГ жеткізушілердің көшбасшысы мәртебесін бекітуге және газға деген жаһандық сұраныстың болашақтағы өсуін қамтамасыз етуге бағытталған стратегиялық қадам болып табылады. Кеңейтудің екі кезеңінің құны 50 млрд АҚШ долларына дейін бағаланады.

БАӘ. Абу-Дабидің ұлттық мұнай компаниясы (ADNOC) мұнай өндіруді ұлғайтумен қатар, ірі газ қорларын игеруді көздейтін көпмиллиардтық стратегияны жүзеге асыруда. Бұл стратегияның негізгі элементі – күкірт мөлшері жоғары Hail және Ghasha газ кен орындарын игеру. Техникалық тұрғыдан күрделі бұл жоба БАӘ-нің газ бойынша өзін-өзі қамтамасыз етуіне басты үлес қосып, CCUS нысандарын ауқымды интеграциялауды қарастырады. Жалпы инвестициялар көлемі шамамен 17 млрд АҚШ долларына бағаланады, оның ішінде 8,2 млрд – теңіз объектілеріне (жасанды аралдар, суасты құбырлары), ал 8,7 млрд – жерүсті қуаттарына (газ өңдеу, көміртекті ұстау және күкіртті кәдеге жарату) бағытталған.

Сауд Арабиясы. Мұнай саласындағы (дерлік) теңдессіз орнын сақтай отырып, Saudi Aramco газға орасан зор басымдық беріп отыр. Құны 100 млрд АҚШ долларынан асатын [Jafurah](#) сланецті газ жобасы Корольдіктің тарихындағы ең ірі инвестициялардың бірі болып саналады. Ол мұнай өнімдерін әртараптандыруға және қарқынды дамып келе жатқан мұнай-химия саласын шикізатпен қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Дереккөз: Saudi Aramco ресми сайты

Африка – қалыптасып келе жатқан СТГ мен терең сулы жобалардың көшбасшысы

Намибия. Намибия жағалауындағы Orange шельфтік бассейні [TotalEnergies](#) компаниясының ірі терең сулы ашылымдарынан кейін ([Venus жобасы](#)) әлемдік барлау саласындағы ең «ыстық» бағытқа айналды. Кен орындары әлі де бағалау сатысында болғанына қарамастан, суасты инфрақұрылымына жасалған келісімшарттардың жарияланған құны [2,5 млрд АҚШ долларынан асып түсті](#). Сарапшылардың бағалауынша, бұл ашылымдар миллиардтаған баррель мұнайды қамтуы мүмкін және Намибияны жаңа ірі өндірушіге айналдырып, Гайананың табыс жолын қайталай алады.

Мозамбик. Қауіпсіздік мәселелеріне қарамастан, елдің СТГ бойынша әлемдік хабқа айналу әлеуеті айтарлықтай. Құны 20 млрд АҚШ долларын құрайтын [TotalEnergies компаниясының Mozambique LNG жобасы](#) қайта іске қосылуға дайындалып жатыр, ал [Eni компаниясының құны 7 млрд АҚШ долларына тең Coral Sul FLNG жобасы](#) Рувума бассейнінің (Rovuma) орасан зор газ қорларын пайдалана отырып, қазірдің өзінде іске қосылды.

Midstream: жаһандық СТГ жарысы»

Upstream секторындағы газ өндіруді дамыту тікелей Midstream сегментіндегі газды сұйылту жобаларының бумымен байланысты.

АҚШ. Америкалық шығанақ жағалауында жаңа СТГ экспорттық терминалдарының тұтас қатары салынып жатыр. Ірі жобалардың қатарында [Venture Global компаниясының Plaquemines LNG жобасы](#) және [ExxonMobil мен QatarEnergy](#) бірлесіп жүзеге асырып жатқан [Golden Pass LNG](#) жобасы бар. Plaquemines LNG жобасының бастапқы кезеңдеріндегі жалпы инвестициялар [шамамен 24 млрд АҚШ долларына](#) тең, жоба жылына 27,2 млн тонна деңгейінде экспорттық қуаттылықты көздейді және әрі қарай кеңейту мүмкіндігін қарастырады. Golden Pass LNG жобасына жұмсалатын жалпы инвестициялар шамамен 10 млрд АҚШ долларына бағаланады, ал жобалық қуаты жылына 18 млн тоннаны құрайды.

Жаһандық инфрақұрылым. Газды сұйылтудан бөлек, Еуропа мен Азияда оны қайта газдандыру терминалдарының құрылысына да қомақты инвестициялар бағытталуда. Сонымен қатар, CO₂ тасымалдауға байланысты жаңа Midstream жобалар класы қалыптасып келеді. АҚШ-тың Америкалық шығанағы жағалауы мен Еуропадағы Солтүстік теңіз сияқты өңірлерде CCUS өнеркәсіптік кластерлеріне қызмет көрсететін құбыр желілерін құру жоспарлануда.

Downstream: «интеграция және болашақ отын түрлері»

Азия – ауқым және әртараптандыру

Қытай. 2024 жылы Saudi Aramco мен Sinopec компаниялары Қытайдың Фуцзянь провинциясында құны [10 млрд АҚШ долларын](#) құрайтын жобаны іске қосты. Кешен құрамында жылына 16 млн тонна қуаттылықтағы мұнай өңдеу зауыты және ірі мұнайхимия өндірістері бар. Нысан 2030 жылдың соңына қарай толық қуатына шығуы күтілуде.

Үндістан. Reliance Industries компаниясының Jamnagar кешені әлемдегі ең ірі мұнай өңдеу кешені болып табылады (1,24 млн барр./тәу.) және қазір тұрақты («таза») отын мен мұнайхимия өндірісінің орталығына айналууда. 2030 жылға қарай 5 млн тонна қуаттылықтағы жаңартылатын сутегі өндірісін қоса алғанда, биоқотырғы, интеграцияланған химиялық қалдықтарды қайта өңдеу бағдарламасына және басқа да бағыттарға [10 млрд АҚШ долларынан](#) астам инвестиция салу жоспарлануда.

Таяу Сауд Арабиясы.	Шығыс	–	перспективалы	отын	түрлері
Saudi Aramco компаниясы	өзінің	Upstream	секторындағы		

басымдығына сүйене отырып, әлемдегі ең ауқымды Downstream бағдарламаларының бірін жүзеге асыруда. Компания TotalEnergies-пен бірлесіп, [Джубайл қаласында құны 11 млрд АҚШ долларын құрайтын](#) Amiral мұнайхимия кешенін салуда. Оның шеңберінде жылына 1,65 млн тонна этилен өндіру қуаты тікелей SATORP МӨЗ-імен интеграцияланады.

БАӘ. Рувайс қаласында ADNOC компаниясы құны [15 млрд АҚШ долларын](#) құрайтын Downstream секторын трансформациялау бағдарламасын іске асыруда. Бағдарлама мұнайхимия өндірісін кеңейтуді, «көк» аммиак өндірісін іске қосуды (жылына [1 млн тонна, 2027 жылға қарай](#)) [және SAF](#) [Sustainable Aviation Fuel – тұрақты авиациялық отын] стандартына бейімделген авиациялық отын өндірісін дамытуды қамтиды.

Қазіргі таңда мұнай-газ секторының барлық сатыларын қамтитын көптеген мегажобалар бар. Мұндай жобалар қомақты инвестициялар мен ерекше техникалық құзыреттілікті қажет ететіндіктен, оларды жүзеге асыру әлемдегі ірі ойыншылардың қолында шоғырланған: бұл не ұлттық компаниялар, не ең ірі халықаралық мұнай-газ корпорациялары. Көріп отырғанымыздай, бұл алыптар құн тізбегінің барлық буындарына және барлық өңірлерге, оның ішінде дамушы экономикаларға да инвестиция салуға дайын. Қазақстан үшін мұндай жағдай қолайлы көрінеді: жаһандық динамика тек төмен тәуекелді жобалармен немесе тек «жасыл» энергетикамен шектелмейді. Демек, жаңа мегажобаларды бастау тұрғысынан әлемдік трендтер үміт күттіретін сипатқа ие.

«Мегажобалар және Қазақстан»

Қазақстандағы мегажобалар

Қазақстанның энергетикалық секторы ел экономикасының негізін құрайтын Upstream сегментіндегі үш ірі мегажобамен айқындалады.

Қазақстанның «Үлкен үштігі» мегажобалары

Теңіз. Chevron компаниясының операциялық бақылауындағы Теңіз кен орны әлемдегі ең ірілердің бірі болып саналады. Болашақ кеңейту жобасы – Ұңғыма сағасын басқару жобасы (ПБР-ПУУД) құны 47 млрд АҚШ долларын құрайды және 0,26 млн барр./тәу астам қосымша өндіруді қамтамасыз етуге бағытталған. Жоба іске асырылып бітті және елдің өндіріс көлемін ұлғайту мен қолдаудың негізгі факторы болып табылады.

Қашаған. Каспий теңізіндегі ең ірі шельфтік кен орны, операторы – NCOC консорциумы. Жобаны іске асыруда бірқатар техникалық қиындықтарға қарамастан, оның әлеуеті зор. Қазіргі таңда кезең-кезеңімен дамыту жоспары іске асырылуда, ол ұзақ мерзімде өндірісті 1 млн барр./тәу деңгейінен жоғары ұлғайтуды көздейді.

Қарашығанак. КРО консорциумы басқаратын алып газконденсат кен орнында сұйық көмірсутектер өндіру деңгейін қолдау бойынша ірі жобалар жүзеге асырылуда, сонымен қатар газ өңдеу қуаттарын кеңейту жоспарланған.

Мемлекеттік [2023–2027 жылдарға арналған Кешенді жоспарға](#) Upstream, Midstream және Downstream сегменттеріндегі бірқатар ауқымды жобалар енгізілген. Капиталды ең көп қажет ететіні – Теңіз, онда ПБР-ПУУД жобасы (қазірдің өзінде аяқталды) 46,7 млрд АҚШ долларын құрайды. Қарашығанақта өндірісті қолдау жұмыстары 1А және 1В кезеңдері бойынша жүріп жатыр, олардың бюджеті тиісінше 970 және 734 млн АҚШ долларын құрайды. Қашағанды толық көлемде игеру 2030 жылдарға қарай өндірісті екі есеге арттыруға бағытталғанымен, бұл ұзақ мерзімді жоспардың қаржылық параметрлері әлі талқылану үстінде.

Газ саласында Қазақстан жаңа тасымалдау және өңдеу инфрақұрылымын дайындап жатыр. Оның ішінде құны 3,1 трлн теңге (~5,7 млрд АҚШ доллары) болатын «Бейнеу–Бозой–Шымкент» магистральдық газ құбырының 2-жолының құрылысы, құны 492 млрд теңге (~0,9 млрд АҚШ доллары) болатын Қашағандағы жылына 1 млрд м³ газ өңдеу зауыты, сондай-ақ әлеуетті жобалар (Қашағандағы 2А кезеңі аясында жылына 2,5 млрд м³ және Қарашығанақтағы жылына 4 млрд м³ газ өңдеу зауыттары) бар. Бұл жобалар әлі түпкілікті инвестициялық шешім сатысында.

Downstream сегментінде басым бағыт – құны 7,7 млрд АҚШ долларын құрайтын полиэтилен кешені және шамамен 900 млн АҚШ долларына бағаланатын бутadiен өндіру жобасы. Атап өту керек, кейбір жобалардың бюджеті бекітілгенімен, көптеген бастамалар инвестиция алдындағы кезеңде тұр: оларды техникалық-экономикалық негіздемеден өткізу, қаржыландыру тарту және графиктерді бекіту қажет.

Жобалардың кең тізіміне қарамастан, Қазақстанның жаңа энергетикалық шындықтағы бәсекеге қабілеттілігін сақтау және тұрақты болашағын қамтамасыз ету үшін бірқатар маңызды міндеттерді шешу қажет.

[Қазақстанның негізгі экспорттық бағыты](#) (мұнай көлемінің шамамен 80%-ы) негізінен Ресей аумағы арқылы өтетін Каспий құбыр консорциумы (КҚК) құбыры болып табылады. Дегенмен, бір бағытқа тәуелділік 2022 жылдан бастап жиі қайталанатын, көбіне саяси астары бар іркілістерге осалдық туғызды. Бұл жағдай экспорт бағыттарын әртараптандыру қажеттігін айқын көрсетті. Осыған байланысты Қазақстан [Транскаспий халықаралық көлік бағытына \(ТМТБ, «Орта дәліз»\)](#) назар аударып отыр. Бұл балама мұнайды Каспий теңізі арқылы Әзербайжанға жеткізуді, одан әрі Баку–Тбилиси–Жейхан құбыры арқылы Жерорта теңізіне тасымалдауды қарастырады.

Алайда тек экспортты әртараптандыру Қазақстанның ұзақ мерзімді бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ете алмайды. Жаһандық инвестициялар барған сайын «тиімді баррельдерге» бағытталып жатқан шақта, теңізге тікелей шыға алмайтын Қазақстан үшін жаңа капитал тарту айрықша күш-жігерді қажет етеді. Ірі кен орындарының жетілуіне байланысты ел бір мезгілде екі міндетті шешуі керек: мұнай қайтарымын арттыру жобаларына ауқымды қаржыландыруды қамтамасыз ету және декарбонизация шараларын іске асыру.

Халықаралық мұнай-газ компанияларынан қажетті капитал тарту үшін Қазақстан тұрақты әрі бәсекеге қабілетті салықтық жағдай ұсынуы, ашық реттеу ортасын қалыптастыруы және парниктік газдар шығарындыларын бақылауға арналған айқын, бірлесіп қаржыландырылатын жол картасын көрсетуі қажет. Бұл мәселенің маңыздылығын біз [Rystad Energy компаниясымен бірлескен мақаламызда егжей-тегжейлі талқыладық](#).

«Жасыл күн тәртібі» соңғы уақытта аздау назарға іліккенімен, декарбонизацияның маңызын төмендетуге болмайды. Ақыр соңында қазба отындарды пайдаланудан туындайтын теріс әсерлерді азайту – ұлттық мүдде: ол халық денсаулығы үшін де, Қазақстан табиғи ортасын сақтау үшін де аса маңызды. Демек, «жасыл фактор» елдің ұзақ мерзімді әл-ауқатының негізгі шарты болып қала береді.

Соңында, өз табиғи ресурстарынан көбірек қосымша құн алу үшін Қазақстан шикізат экспортымен шектелмей, ішкі Downstream секторын дамытуы тиіс. Бұл жоғары қосылған құнға ие өнімдер – мұнай-химия өнімдерін шығаратын заманауи өңдеу зауыттарын салуды, сондай-ақ ішкі сұранысты сапалы отынмен қамтамасыз ету үшін МӨЗ-дерді жаңғыртуды көздейді. Мұндай қадам мұнай өнімдерін сырттан (соның ішінде Ресейден) импорттауға тәуелділікті қысқартып, жасалатын құнның едәуір бөлігін ел ішінде сақтауға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Әлемдік мұнай-газ саласы жаңа кезеңге қадам басты. Бұл кезең капиталды бөлуге прагматикалық, қауіпсіздікке негізделген және барған сайын «көміртекке сезімтал» көзқараспен сипатталады. Мегажобалар қайта оралды, алайда олардың шоғырлануы жаңа шындыққа сәйкес белгілі бір аймақтар мен сегменттерде (СПГ, терең теңіздегі мұнай және интеграцияланған Downstream активтері) ғана жүзеге асуда.

Қазақстанның бірегей ресурстық базасы мен Теңіз, Қарашығанақ және Қашаған мегажобалары мықты іргетас болып табылады. Алайда бұл кен орындарындағы инвестициялардың шарықтау кезеңі артта қалды. Ел тұрақты экономикалық өсімді қамтамасыз еткісі келсе, жаңа ірі мұнай-газ жобаларын бастау қажет.

Бүгінгі таңда әлемнің көптеген елдерінде, соның ішінде мұнай-газ картасында жақында ғана пайда болған мемлекеттерде де жаңа ірі жобалар іске асырылып жатыр. Жаңа капитал ағынын қамтамасыз ету үшін Қазақстан инвесторлардың сенімін нығайтатын, ұзақмерзімді инвестицияларды үркітіп жіберуі мүмкін жиі/күтпеген өзгерістерге жол бермейтін айқын, тұрақты және болжамды реттеу саясатын қамтамасыз етуі тиіс.

Ұлттық экономикалық мүдделерді көздей отырып, біз жоғары бәсекелестікке толы әлемде өмір сүріп жатқанымызды ескерген жөн. Мұнда технологиялық алпауыттар инвесторларға экспоненциалды табыстылық көрсетуде. Бұл Қазақстанның болашақ ірі

жобалары тартымды табыс әкеліп, елдің тұрақты әрі тиімді инвестициялық орта құруға бейілділігін растайтындығына кепілдік беруі қажеттігін білдіреді.

«ЭНЕРГИЯ» аналитикалық орталығы

«ЭНЕРГИЯ» аналитикалық орталығы» ЖШС (ENERGY Insight & Analytics) [KAZENERGY қауымдастығы мен AppStream IT-компаниясының](#) бірлескен кәсіпорны болып табылады. Компания шешім қабылдаушыларға нарықтың жетекші ойыншылары туралы егжей-тегжейлі ақпаратпен неғұрлым маңызды салалық көрсеткіштерді талдауға және болжауға мүмкіндік бере отырып, Қазақстанның мұнай, газ және электр энергетикасы салалары үшін деректердің, аналитикалық ақпараттың және ұсынымдардың басым көзі болуға ұмтылады. Energy Insight & Analytics қызметі дәйекті кезеңдері бар аналитиканың бүкіл циклін қамтиды: сипаттамалық, диагностикалық, болжамдық және ұйғарушы аналитика.

Energy Insight & Analytics-тің негізгі құралы мен өнімі - бұл өзіндік бағдарламалық жасақтамасы - ашық бастапқы бағдарламалық жасақтама ретінде бағдарламалық жасақтама ретінде пайдаланудың нақты жағдайлары үшін деректерді анықтауға, оқшаулауға, пішімдеуге және тиімді ұсынуға арналған [EXia аналитикалық платформасы](#).

Дисклеймер / Жауапкершілікті шектеу

Бұл құжат тек танысу мақсатында пайдалануға арналған. Онда берілген ақпарат қандай да бір бағалы қағаздарды сатып алуға, өтеуге дейін ұстап қалуға немесе сатуға немесе қандай да бір инвестициялық шешімдер қабылдауға ұсыныс болып табылмайды және қандай да бір әрекетке шақыру болып табылмайды.

Осы құжатқа енгізілген болжамды болашақ нәтижелерге қатысты кез келген мәлімдеме, бағалау немесе болжам дәл болмауы мүмкін, сондықтан болашақ нәтижелерге қатысты міндеттеме немесе куәлік ретінде сенуге болмайды. «ЭНЕРГИЯ» аналитикалық орталығы» ЖШС (бұдан әрі - ENERGY Insights & Analytics) алушы немесе өзге тұлға осы құжатты немесе оның бір бөлігін пайдалану немесе қате пайдалану нәтижесінде туындаған кез келген түрдегі залал немесе залал үшін алушыға немесе кез келген басқа тұлғаға қатысты қандай да бір міндеттемелерді немесе жауапкершілікті өзіне қабылдамайды; алушының немесе өзге тұлғаның осы құжатты немесе оның бір бөлігін пайдалануы немесе қате пайдалануы нәтижесінде туындаған залал немесе залал үшін өзіне болашақта құжатты немесе оның бір бөлігін жаңарту бойынша немесе құжаттағы немесе оның бір бөлігіндегі анықталуы мүмкін дәлсіздіктер туралы кез келген адамды нақтылау немесе хабардар ету бойынша қандай да бір міндеттемелерді өзіне алмайды.

Energy Insights & Analytics материалдары инвестициялық және өзге де бизнес-шешімдер қабылдау кезінде пайдаланушының, оның менеджментінің,

қызметкерлерінің, консультанттарының және (немесе) клиенттерінің білімін, пайымдауын және тәжірибесін алмастыра алмайды. ENERGY Insights & Analytics компанияның пікірі бойынша сенімді ақпарат көздерінен ақпарат алады, бірақ ENERGY Insights & Analytics ақпараттың дұрыстығына жауап бермейді, яғни ұсынылған деректерге сыртқы аудит немесе өзге де арнайы тексеру жүргізбейді және олардың дәлдігі мен толықтығы үшін жауап бермейді.

Байланыс деректері

- www.exia.kz
- info@exia.kz
- <https://www.linkedin.com/company/energy-insight/>
- Қазақстан, Астана қаласы, Д. Қонаев к-сі, 10